

Hasan Basri Çakmak. Göz kapa , hastal,klar,n,n ortaça slam dönemi eser ve tercümelerindeki yeri

Özet Ortaça slam t,bb,nda oftalmoloji biliminin oluşmas,nda, diğer dillerden Arapça'ya yapılm, olan tercüme eserlerin rolünü ve erken dönem tercüme eserlerin sonraki dönemlerde yaz,lm, olan t,p kitaplar, üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılan bu çalış,mada slam t,bb,nda oftalmoloji biliminin MS IX. ve XIII. yüzy,llar arasındaki gelişimi incelenmiştir. Konu edilen dönemde yaz,lm, olan, göz hastal,klar, ile ilgili konular içeren t,p kitaplar,ndan, erken tercüme döneminde yaz,lm, olan dört t,p kitab, ile sonraki dönemlerde yaz,lm, olan yedi t,p kitab, çalış,maya kapsam,na alınmıştır. Bu kitaplarda göz kapa , ile ilgili bölümlerde yaz,lm, olan t,bbî bilgiler anatomik kavramlar, hastal,klar,n tan,s, ve s,n,fland,r,lması,, hastal,klar,n oluşum nedeni ve patofizyolojisi, önerilen t,bbî ve cerrahi tedaviler yönlerinden birbirleri ile karşılaştır,lm,miştir. Bu incelemelerin sonunda t,bbî kavramlar,n Arapça karşıla,klar,n,n erken tercüme döneminde oluştuğu ve t,bbî isimlendirmelerin de i meden bu dönem sonuna kadar devam ettiği görülmüştür. Ayrıca hastal,k süreçlerinin anlaş,ılması,nda temel bilimsel zemini oluşturmuş olan, galenic anatomi bilgisi ile dört hümor teorisi üzerine kurulu patofizyoloji bu dönem boyunca ciddi bir değişim göstermemektedir. Öte yandan tanımlanan göz kapa , hastal,klar,n,n sayısı,nda ve bu hastal,klar,n tedavisinde kullanılan gerek t,bbî gerekse cerrahi tedavilerde hızlı bir değişim ve farklılaşma yaşıand, , izlenilmektedir. Ortaça slam t,bb,nda erken tercüme döneminde oluşturulan teorik düşünce kal,pları,n,n s,n,rılay,c, etkisi, pratik uygulamalardaki değişime rağmen, yüzy,llar boyunca ciddi bir meydan okuma ile karşılaşmadan devam etmiştir.

Abstract In this study, it is aimed to investigate effects of books which were written in early period and containing medical knowledge translated from other foreign languages to Arabic, on the books written in a later phase. Development of ophthalmology in Islamic medicine was studied in period spans from 9th century to 13rd century. Eleven medical books, all containing chapters on ophthalmology were taken into the study and four of these were written in early translation period and seven of these were written in later times. These books were compared to each other with regard to anatomical concepts, diagnosis and classification of diseases, pathophysiology, medical and surgical treatments. This study proves that Arabic medical nomenclature was formed in the early translation period and this nomenclature stayed almost the same until the end of the investigated time period. In addition, both anatomic concepts based on galenic anatomy and pathophysiology relied on four humor theory did not change much. On the other hand, there was a fast development and evolution in number of diagnosed eyelid disorders, in medical and surgical therapies. However, limiting effects of thinking processes, formed in the early translation period, has survived without facing a serious challenge in spite of the changes in medical practice.